

FOTO: JIM ELFSTRÖM

Hanna Stenström är teologie doktor i Nya testamentets exegetik och högskolelektor vid Teologiska högskolan i Stockholm. Hanna ingår även i ELSAs redaktionskommitté.

REFORMATIONSMINNESÅRET 2017

Nu är det vi som är här – och vi fortsätter

Det är 2017, reformationens minnesår. Reformationsåret ger oss anledning att blicka bakåt. Men i skuggan av tidshändelserna inser vi också att vi måste göra det för nuets och framtidens skull. Hur kan historien hjälpa oss att förstå nuet och reformera det som måste reformeras idag? Vad i det reformatoriska arvet, och i det kristna arvet överhuvudtaget, kan ge hopp och mening i vår tid? Vad måste vi avvisa? Vem ingår förresten i ”vi”?

Reformationsåret påminner om att religiösa traditioner, även kristendomen, inte är enhetliga och statiska, utan är mångfaldiga och komplexa. De tolkas och omtolkas ständigt av människor. Därför är det viktigt att fråga vilka som deltar i omtolkningsprocesser och på vilka villkor. Deltar bara vita heterosexuella män med maktpositioner? Är kvinnor, barn, vår tids slavar och andra marginaliserade grupper med? Vilken roll spelar samhällets maktstrukturer och makthavare för vilka tolkningar som görs och verkligen förändrar?

Med början i detta nummer, kommer vi att i årets fyra nummer av ELSA att minnas reformationen ur kvinnors perspektiv. Vi kommer även att uppmärksamma andra processer av ”reformation” – förändring och förnyelse - inom kyrkor genom tiderna och kvinnor som varit aktörer i dem. Vi har som vårt ledord valt ord av Sojourner Truth, en afro-amerikansk kvinna som var slav, blev aktivist mot slaveriet och för kvinnors rättigheter samt kristen predikant utan formell ställning i någon etablerad kyrka.

I ett tal på de amerikanska rösträttskvinnornas kongress 1851 anspelar Sojourner Truth på ett bibelställe som ofta fått ge stöd för kvinnounderordningen i kristna kyrkor och samhällen: berättelsen i Första Mosebok kapitel 3 om

Sojourner Truth. Foto: www.flickr.com/photos/battlecreekcvb/

hur Eva, den första kvinnan, bryter mot Guds bud genom att äta den förbjudna frukten. Evas handling leder till att människorna fördrivs ur Paradiset för att leva i en verklighet präglad av smärta, brist, kvinnounderordning och död. I senare kristen tolkning blir det en berättelse om ”syndafallet” och kvinnan får skulden för tillvarons grundläggande brist. Sojourner Truth gör en samtidigt allvarlig och lekfull omtolkning: ”Om den första kvinnan Gud skapade var stark nog att alldeles ensam vända upp och ner på världen borde kvinnorna tillsammans kunna få den på rätt köl igen.”¹ De orden tar vi med oss in i 2017. Vi minns Sojourner Truths reformatoriska arbete för ett rättvist samhälle och förnyad kristen teologi. Nu är det vi som är här och vi fortsätter.

Idéhistorikern Kari Elisabeth Børresen var en av dem som visat att och hur kristendomen alltid förändrats och överlevt genom att förändras, i mötet med nya kulturer och genom interna förändringsprocesser. Kristendomen har också, i

alla fall de dominerande traditionerna, förmått bejaka förändringar av världsbilden i modern tid och integrera dessa nya kunskaper i teologin. Den första är att solen, inte jorden, är centrum i solsystemet. Den andra är att människan som alla arter formats genom evolution. Varken jorden eller människan är världens centrum.

I vår tid, menade Børresen, sker en ännu djupare förvandling. För många av oss är det varken rättvist eller självklart att mannen är centrum och norm, kvinnan periferi och avvikelse. Men ett sådant androcentriskt tänkande har präglat samhällen och religioner – inklusive kristendomen – djupt, genom seklerna. Det är en djupstruktur under gudsbild, människosyn och etik. Det styr vem som får delta i nytolkningsprocesser och sätter gränser för förändring. När androcentrismen inte längre uppfattas som självklar är det, menar hon, den djupaste utmaningen någonsin för samhällen och religiösa traditioner, inklusive kristendomen. Den går djupare än 1500-talets reformation och berör oss alla, på alla nivåer. Den får konsekvenser för hur kristna formulerar gudsbild, människosyn och etik, firar gudstjänst och agerar i världen.

Det är denna förändrings- och förnyelseprocess vi nu står i. Vi som nu lever och är kristna, vi ska ta ansvar för att möta den största utmaningen till kristendomen: Hur forma kristen tro och kristet liv som förmår överleva androcentrismen?

¹ Citerat enligt Ebba Witt Brattströms översättning i Birgitta Svanberg och Ebba Witt Brattström (1997) *Hundra skrivande kvinnor. Andra delen. Från realismen till modernismen*, Stockholm: Natur och Kultur, s 71.